

Tryater

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 1.692.500**

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.692.500

Over de instelling

Stichting Fryske Toaniel Stifting Tryater, podiumkunsten, theater, Leeuwarden

Stichting Fryske Toaniel Stifting Tryater (hierna: Tryater) maakt groot- en kleinschalig theater voor kinderen, jongeren en volwassenen in het Fries en het Nederlands. Tryater is het enige meertalige theatergezelschap van Nederland. Met locatie- en reisvoorstellingen bespeelt de instelling de hele provincie Friesland, door tijdelijk neer te strijken in het hart van de lokale gemeenschap. Haar kracht ligt in het versterken en ontwikkelen van de Friese theatercultuur, maar haar reikwijdte is groter dan de eigen provincie. Zij werkt op het gebied van talentontwikkeling nauw samen met andere gezelschappen in de stedelijke cultuurregio We the North. Ook staat zij in verbinding met andere Europese gezelschappen die in een meertalige context werkzaam zijn.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Fryske Toaniel Stifting Tryater een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.692.500.

Tryater speelt een belangrijke rol in het levend houden van de Friese taal en cultuur. De raad is positief over de wijze waarop het gezelschap dit in de periode 2017 – 2020 heeft gedaan. In 2020 neemt Tatiana Pratley de functie van regisserend artistiek leider over van Ira Judkovskaja. De raad is enthousiast over het jonge artistieke team en de ruimte die Tryater in de komende periode aan nieuwe makers geeft. De instelling biedt een eerlijke beloning en de bedrijfsvoering is gezond. Zij werkt intensief samen met scholen en onderneemt veel op het gebied van actieve publieksparticipatie en de omgang met (nieuw en bestaand) publiek. Zij is goed ingebed in Friesland (inclusief de kleinere plaatsen en dorpen), Groningen en Drenthe. Tryater reflecteert zorgvuldig op de Fair Practice Code en goed op de Governance Code Cultuur. De interpretatie van de Code Diversiteit en Inclusie vindt de raad beperkt.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Tryater speelt een belangrijke rol in het levend houden van de Friese taal en cultuur. De raad oordeelt positief over de wijze waarop de instelling dit in de periode 2017 – 2020 in de regio en de provincie heeft vormgegeven. De instelling heeft een grote bijdrage geleverd aan Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018. Ook de samenwerking met drie jonge theatergezelschappen, waarin zij expertise, ruimte en materiaal deelde om het theaterklimaat in Friesland te versterken, waren interessant. Dit leverde enkele vernieuwende voorstellingen op, zoals 'Part-Time Paradise' met Skoft&Skiep.

In september 2020 draagt regisserend artistiek directeur Ira Judkovskaja haar functie over aan Tatiana Pratley. Zij is sinds haar afstuderen aan de regieopleiding in 2012 verbonden aan Tryater. De raad heeft vertrouwen in de nieuwe artistiek leider en prijst haar lange staat van dienst bij het gezelschap en in de regio. De instelling heeft de tijd genomen om een soepele overgang mogelijk te maken.

Tryater produceert ook voorstellingen voor kinderen en jongeren, waarmee de instelling een brede verantwoordelijkheid neemt voor het theaterlandschap in Friesland. De komende periode bouwt ze deze afdeling verder uit onder de noemer 'Tryater Jong'. Karlijn Kistemaker is aangesteld als artistiek leider en zal dit 'merk' samen met theatermaker Wieke ten Cate de komende periode professionaliseren en uitbouwen. Dit is een interessante stap die in goede handen is bij de aangestelde theatermakers.

Tryater kiest zijn onderwerpen op basis van lokale thema's en kijkt daarbij kritisch naar de eigen regio. Zo regisseert Pratley de reisvoorstelling 'Ûnder Wetter', over de vele schaatsbanen die Friesland rijk is en die door klimaatverandering hun functie dreigen te verliezen. Wieke ten Cate maakt een jeugdvoorstelling over de worsteling van Friese jongeren met homoseksualiteit. Tryater weet waar de pijnpunten liggen en kiest voor een humorvolle benadering. De thema's zijn universeel en verdienen een groter bereik door het hele land. De raad kijkt met name uit naar de uitkomsten van de open dialoog over Sinterklaastradities.

Vernieuwing

De afgelopen jaren heeft Tryater een nieuwe generatie professioneel opgeleide Friese makers en spelers aangetrokken en begeleid bij hun artistieke ontwikkeling. Deze nieuwe generatie staat vanaf 2021 zelf aan het roer. De raad is positief over het jonge artistieke team, bestaande uit Pratley, Kistemaker en Ten Cate, en over de ruimte die de instelling de komende periode aan nieuwe makers geeft. Zij biedt negen jonge acteurs van de

noordelijke theateropleidingen een interne opleiding, en werkt met docenten van ArtEZ, HKU, AHK en Toneelacademie Maastricht. Ook is zij aangesloten bij Station Noord, het talentontwikkelingsprogramma binnen de noordelijke cultuurregio.

Pratley kiest voor een vernieuwende koers door te experimenteren met niet-geïjkte manieren van theaterbeleving. Zij laat de werkelijkheid toe in haar voorstellingen, door burgers een rol te geven of door op bijzondere locaties te spelen, zoals ijsbanen, snackbars en fabrieken. Hiermee laat ze de oorspronkelijke koers om in dorpshuizen te spelen los en kiest ze voor speel- en ontmoetingsplekken van deze tijd, een keuze waar de raad achter staat.

Dat geldt ook voor de opdracht van Tryater aan zijn makers: zij moeten minimaal 20 procent van hun tijd buiten de muren van het theater doorbrengen, vanuit de gedachte dat zij geen theater kunnen maken over een wereld waarin ze zich niet zelf begeven.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De liquiditeit, solvabiliteit en het weerstandsvermogen van Tryater waren hoog in 2018. Er is een klein risico dat de instelling niet kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen of activiteiten niet kan voortzetten bij tegenvallende inkomsten. De instelling is voorzichtig in haar verwachtingen: zo schat zij publieksinkomsten meestal in op 60 procent van de maximale bezetting en neemt zij inkomsten uit incidentele sponsoring of fondsenwerving slechts beperkt op in de begroting. De raad oordeelt positief over de vergrote aandacht voor sponsoring, al betwijfelt hij of een speciaal aangetrokken sponsorwerver zichzelf terugverdient.

Tryater volgt de cao Toneel en Dans en voert een arbobeleid gericht op een inspirerende, goede en veilige werkomgeving. Pensioenen zijn goed geregeld en de instelling investeert in haar werknemers en opdrachtnemers door mogelijkheden voor scholing en ruimte voor ontwikkeling te bieden. Zij wil verschillen in mogelijkheden voor werknemers en zzp'ers vermijden. Zij is lid van de NAPK en van Kunsten '92 en ziet erop toe dat onderaannemers en/of coproductanten de Fair Practice Code toepassen.

De raad is positief over de traineeplek die de instelling biedt aan een jonge zakelijk leider, al is onduidelijk hoe deze wordt begeleid. Het is belangrijk dat de sector verantwoordelijkheid neemt voor de opleiding en ontwikkeling van niet-artistische functies.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Dankzij haar deelname aan Leeuwarden Culturele Hoofdstad bereikte Tryater in 2018 ruim 83.000 bezoekers. Dit betekende een forse

(incidentele) groei ten opzichte van 2017, toen zij bijna 20.000 bezoekers ontving.

In afgelopen jaren constateerde de instelling dat het lastiger werd om schoolvoorstellingen in de regio af te zetten. Daarom vindt de raad het verbazend dat zij voor de komende periode streeft naar een uitbreiding van het aantal schoolvoorstellingen, zonder toe te lichten hoe zij deze groei wil realiseren. Ook mist hij samenwerking met Keunstwurk, de partner voor cultuureducatie in de provincie Friesland.

De raad is positief over de keuze om de jeugdvoorstellingen in de nieuwe beleidsperiode een structurele plek binnen Tryater te geven met een eigen jeugdgezelschap. De instelling werkt intensief samen met scholen, inclusief het mbo-, hbo- en kunstvakonderwijs. De voorstellingen voor het primair onderwijs worden ook in het Nederlands gespeeld, omdat niet alle kinderen in Friesland Friestalig zijn en Tryater geen kinderen wil uitsluiten. De voorstellingen voor het voortgezet onderwijs zijn meertalig.

Tryater onderneemt interessante activiteiten op het gebied van actieve publieksparticipatie en de omgang met (nieuw en bestaand) publiek. Zo heeft de instelling de provincie Friesland opgedeeld in rayons met eigen rayonhoofden, die fungeren als poortwachters naar de verschillende lokale gemeenschappen. Dit resulteert in een rijk contextprogramma dat is afgestemd op specifieke publieksgroepen.

Ten slotte is de raad te spreken over de aandacht die de instelling besteedt aan marketing. Zij ruimt daarvoor gemiddeld 10 procent van de beschikbare financiële middelen in.

Geografische spreiding

Tryater speelt zijn reguliere voorstellingen vooral in Friesland (inclusief de kleinere plaatsen en dorpen), en daarnaast in Groningen en Drenthe. De afgelopen jaren is die fijnmazigheid enigszins in het gedrang gekomen doordat het publiek in de dorpshuizen, waar het gezelschap voornamelijk speelde, vergrijst en jonger publiek zich niet aangetrokken voelt tot deze plekken. Tryater heeft gezocht naar een andere manier om toch in de hele provincie publiek te bereiken, en lijkt daarin te slagen met de nieuwe aanpak van Pratley.

Voor de spreiding van het werk van Tryater in de regio is het belangrijk dat de samenwerking met de noordelijke partners stevig blijft. Te prijzen in dat verband is de samenwerking met Het Houten Huis uit Groningen en PeerGroup uit Drenthe, waarmee de instelling voortaan in heel Noord-Nederland te zien is, en een potentiële samenwerking met het Noord-Nederlands Toneel. In haar reflectie op de aanvraag geeft de stedelijke

cultuurregio We the North aan dat Tryater een belangrijke drager is voor de noordelijke talentontwikkelingsketen, de proeftuinen meertaligheid en nieuw publiek en nieuwe samenwerkingsverbanden op het terrein van educatie.

Voorheen speelde Tryater enkele grotere voorstellingen buiten Friesland, waarbij deze voorstellingen werden boventiteld of in een Nederlandse versie werden gespeeld. Met deze reisversies is de instelling opgehouden. De reden daarvoor is niet duidelijk. Met de jeugdvoorstellingen van Tryater Jong wil zij de komende periode wel naar (jeugd)festivals in het hele land reizen.

Toepassing Fair Practice Code

Tryater reflecteert zorgvuldig op de Fair Practice Code. De instelling hanteert een uitgebreid beleid dat een oplossing biedt voor verschillende aspecten die in het kader van de code van belang zijn, zoals de compensatie van overwerk. Ook ziet zij erop toe dat onderaannemers en coproducenten de code volgen. Waar dit niet het geval is, gaat zij met hen in gesprek.

Van het personeel werkt 90 procent op freelancebasis en zegt dit ook niet anders te willen. Dit is een hoog percentage, wat de vraag oproept hoe de instelling gaat inspelen op de veranderende zzp-wetgeving. Zij wil een gelijk speelveld creëren tussen opdrachtnemers en werknemers en benut de cao Toneel en Dans als 'omrekenfactor' voor betaling van zzp'ers. Wanneer dit niet mogelijk is, wordt er gebruikgemaakt van bestaande honorariumrichtlijnen. Deze werkwijze vindt de raad echter te vrijblijvend voor een instelling als Tryater, met een belangrijke rol als werkgever.

Toepassing Governance Code Cultuur

Tryater reflecteert goed op de Governance Code Cultuur. Zij hanteert het raad-van-toezichtmodel. De dagelijkse leiding is in handen van de artistiek en de zakelijk directeur, de vijf leden van de raad van toezicht fungeren als toezichthouders. De instelling reflecteert jaarlijks in haar jaar- en bestuursverslag op de toepassing van de code. Als gevolg van de toegenomen aandacht voor de code, de komst van een nieuwe directeur en de start van een nieuwe beleidsperiode heeft zij haar werkwijze geëvalueerd, wat tot een aantal wijzigingen heeft geleid die zij in de loop van 2020 doorvoert. De raad oordeelt positief over deze verbeteringen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Met betrekking tot de Code Diversiteit en Inclusie doet Tryater het vooral goed in de Friese gemeenschap. De instelling gaat voor haar diversiteitsbegrip uit van haar omgeving en beschouwt Friestalige Nederlanders als een minderheid. Dit vindt de raad een wat beperkte visie, omdat culturele diversiteit daarmee onnodig achterblijft.

RAAD VOOR CULTUUR

Tryater noemt enkele concrete stappen om een meer diverse en inclusieve organisatie te worden. Hierover is de raad positief. De instelling geeft een goed voorbeeld door vrouwen aan te stellen op hoge artistieke en bestuursposities. Wel is de raad kritisch over het gebrek aan culturele diversiteit onder medewerkers.